

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,

Negyedévre 40 L.

!!!!!! Egyes szám ára 7 Leu. !!!!!!!

Felelős szerkesztő és kiadó:

GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Str. Mihaili Utcaz (Király-u.) 3.

Megjelenik két hetenként.

Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Azt akarjuk.

Igen azt akarjuk, hogy annak a népnek, amelynek körében élünk és hivatali működéseinket teljesítjük: kulturát teremtsünk; gyermekeiből, ifjúságából művelt egyéneket neveljünk; az iskolai és iskolán kívüli tanítói tevékenységünk az ő szellemi és gazdasági életében értékes nyomokat hagyjon.

Országunk földmivelő állam lévén, minden módját, lehetőségét keresnünk kell a föld több terméshozamának kikutatására, az okosabb és jövedelmezőbb gazdálkodás meghonosítására, hogy a népesség és az igények szaporodásával ne mind kevesebb legyen a föld eltartó képessége, de kulturáltságunk révén, megélhetése az itt lakó emberiségnek, nemcsak könnyebb, hanem évről-évre vagyomban gyarapodóbb eredményt mutasson.

Ipar, kereskedelmünk megteremtésére: a tehetségek, az elhivatottak, akik hivatali vezetés nélkül is, szakmájukban való jártasságuk, született életrevalóságuk révén meg tudják állani helyüket; s kezük és eszük eleven mozgékonyasága, teremtőképesége által újabb és további alkotásra, fejlesztésekre serkentik önmagukat.

Am ezek elérése, a szellemi magaslat megközelítése nélkül, mind csak utópia. Lehet azonban az összes ebbeli vágyakozásokat valósággá tenni, az egész vonalon életrehozni: a népmivelés intenzív megindításával. Nagy a mező és minden részében kemény ugar, mely e téren megművelésre vár, de a munkabavétel eredményeket hoz minden nap, amelyek további serkentések kuforrásai állandóan. Ha a maga állomáshelyén mindenik tanító a legkisebb ponton kezdve megindítja a népmive-

lés nagy munkájának apránkénti alapozgatását azon eszközökkel és szellemi körben, amely biztos tudása és kezeügyében levő segédessz-
közökkel bármilyen kis eredményt is, de fáradsága révén meghoz: népének ifjúságát, a boldogulás országutja felé vezet, s idők és további szorgalom kérdése, hogy lelkükbe kitörülhetetlenül begyökeresítse a haladás, vizsgálódás és állandó tovább fejlődés nemes vágyát.

Ezek mellett napirenden kell tartani, mint az összeség egyakaratu kívánságát azon segítő akciók életrehozását is, melyek csak a leghatalmasabb szerv: az állam erejével létesülhetnek, s ezek érdekében, részleteiben kidolgozott és megvilágított felterjesztésekkel élni szintén, elmulaszthatatlanul kívánatos. Nincsen a kulturának a gazdasági téren életrehozandó egyetlen ágazata, amelyet az állami hatalom kezelői ne támogathatnának mindig és szívesen, csak azokat nem vágyakozásokképen, hanem minden működési részleteiben kidolgozott és a vezetésében, fenntartásában kiválasztott és arra vállalkozó személyek megjelölésével kell előterjeszteni, megvalósításra. Példával szolgálunk. Udvarhelyvármegye előbbi időbeli községi faiskola kezelői, a kiküldött járási faiskola-felügyelőkkel az illetékes vármegyei hatóságnál előterjesztést tettek, hogy a községben felállított u. n. községi faiskolák nem tudják a rájuk ruházott két irányu vállalkozást: az iskola növendékeinek a fatermesztésben való kiképezését és más oldalról a községnek a szükséges mennyiségű, jól nevelt nemesített gyümölcsfa-ajtvánnyal való ellátását biztosítani; a többféle gátló körülményen kívül épen azért is, mert e két dolog egymást akadályozza. Maradjon meg a községi faiskola a növendékek számára gyümölcs-

fa tenyésztés gyakorlótelepének, de a községnek értékes fajtájú és jól nevelt gyümölcsfa ojtványokkal való ellátására létesítsen a földmvelési kormányzat egy szakszerűen kezelt 10—12 holdas vármegyei gyümölcsfaiskolát. Tervet, költségvetést, hasznosítási kimutatást csatoltunk a kéréshez, s egy negyed év múlva már kerítették be a város legértékesebb 12 hold földjét udvarhelyvármegyei állami gyümölcsfaiskola telep céljára. Tíz évig prosperált kitünően, 12—20.000 elsőrendű gyümölcsfa ojtványt adva ki a székely gazdáknak, csaknem önköltségi áron; később avatatlan vezető kezekbe került, s amiképen a Mátyás király kincseket érő könyvtára annak idején emiatt semmisült meg: úgy kellett e drága gazdasági alkotásnak is, minden más körülmény behatása nélkül, csupán ezért elpusztulnia. De ennek, újbóli életrekeltése, ma sincs teljességgel kizárva, csak az érdekkörben levőknek együttesen és minden részletében kidolgozott előterjesztéssel állandóan akarniok kell.

A népművelés terén minden tettekrekszség hasonló megalapozásra vár, mely esetben a siker szálát kezünkben tartjuk, ellenkezőleg csak a panaszoktól hangos ajakunk, amely megnyugtató eredménynek egyáltalában még egy atomjában sem mondható.

Az önmivelődés iránti hajlandóság már a mindennapi iskolában a stabilizálódó tudás megszerzése révén fel kell ébresztessék, de azt az élet apró körülményeinek megjelenítésével, megemlékezésekkel, a jövőbe néző tervezgetésekkel állandóan fokozni kell. Az ifju lelkeknek ezen irányban való előkészítése, nevelése: a további képességek kiváltásának alapkellékei, amelyekért küzdeni, s amely felé, mint nemes ideál felé törtetni, mindenik népnevelő tanítónak, igazi hivatásos, felemelő kötelessége.

Mi ezt, a nép körében élő, az ő boldogulásáért küzdő és dolgozó tanítók ismerjük, tudjuk, s minden akadályozások dacára, tehetségeinkkel, szorgalmunkkal: azt egész odaadással akarjuk!

Gyerkes Mihály.

Az élet megjelenítése.

Kapcsolatosan mai vezércikkünkkel, egy iskolás gyermekek számára való szindarabot közlünk *László Gyula székelykereszturi áll. tanítóképző int. gyakorlóiskolai tanító és neje szül. Gábos Mária állami tanítónő tollából.*

Az alakulás alatt álló és méltatlanul már elindulásakor megtámadott Népművelési Irodalmi Részvénytársaságunk épen az a feltétlenül csak megbecsülésre érdemes célja, hogy a Tanítók Lapját mint propaganda eszközt fenntartva, a nép minden irányu szellemi művelését célzó, gazdasági érdekeit szolgáló u. n. népirodalmi témákat adjon ki füzetek alakjában s juttassa el azokat mindenik tanító kezéhez előadások tartása céljára állandó ismereti kutforrás gyanánt. Ugyanezt teszük lapjuknak hasábjain a *Magyar Nép* c. hetilap és a *Magyar Kisebbség* c. kéthetenkénti folyóirat és senkinek nem jut eszébe őket támadni, de ellenkezőleg népművelői derék akciójukat kalaplevéve kell tisztelni, magasztalni és elismerni mindenkinek. A gyermekvilág megjelenítését tartalmazó kis szindarabot adjuk mutatónak azzal, hogy a gazdasági és az általános ismeretek szerzése végett minden tárgykörből állítunk össze füzetek alakjában hasonló anyagot.

Gyermekország.

Énekes vigjáték 3 felvonásban, gyermekek számára.

Írta és a dalokkal ellátta: *László Ferenc* tanítóképzői gyak. isk. tanító. A dalok szövegét szerző: *L. Gábos Mária.*

Szereplők: Pali, Laci, Józsi, Sári, Kató. Öreg juhász, Tündér, Gyermek- király, Gyermeksereg, Testőrök. Történik a játszótéren egy tavaszi napfényes délután.

I. Felvonás.

(Szin: Napfényes délután. Játszótér, szélein fákkal. Többen: fiuk, leányok játszanak. Fiuk labdáznak, leányok kavicsal, földön ülve játszanak.)

1-ső jelenet.

(Pali, Laci, Józsi, Sári, Kató és mások.)

Játszódal. (Mielőtt a függöny felgördül, addig énekelik.)

Körbe, körbe, karikába.
Fogódszunk jól össze.
Kinek van gyors nyussi lába?
Forogj, forogj Böske!
Tarka lepke, pintyőke,
Fordulj el te kis szőke!
Ugorj egyet rája!
Körbe karikába.

PALI: (abba hagyja a labdázást) Én már ezt megelégeltem. Játsszunk valami más játékot!

TÖBBEN: (mind abba hagyják a játékot) Játsszunk valami más játékot!

SÁRI: Leányok, cicázzunk!

LACI: Fiuk, fussunk versenyt!

TÖBBEN: Cicázzunk! Labdázunk! Fussunk versenyt! *(Tovább zajognak)*

PALI: *(értelmes, szelíd arcu fú, előlép)* Gyermek, mondok valamit.

TÖBBEN: Halljuk Pali!

PALI: Játsszunk iskolásdit!

TÖBBEN: *(tapsolva ugrálnak)* Játsszunk iskolásdit. Pali legyen a tanító bácsi.

JÓZSI: *(ezalatt kevertt egy hajlós vesszőt, hozzá)* En már hozom a vesszőt is a tanítóbácsinak *(odaadja)* Tessék tanítóbácsi!

PALI: *(komolykodó hangon)* No gyerekek, idefigyeljtek! *(odanéznek.)*

KATÓ: Pali tanítóbácsi! *(egy ujját feldugja)* Nincs pad, nincs hová ülünk.

PALI: Mindenki leül a földre. Most pedig: kezeket fel, előre, mutató ujját a szájra. *(Hangosabban)* Csend, rend, figyelem, aki rossz, azt megverem! *(leülnek és játékkal mindenben utánozzák az iskolai rendet.)*

JÓZSI: *(ujját feldugja és feláll)* Tanítóbácsi mit tanulunk?

PALI: *(felnöttek hangját utánozza)* Első osztály az ABC-és könyvből olvassa a »zs« betűt. Második osztály 100-ból kivesz írásban 5-öt, mindaddig, amíg nem marad semmi. Harmadik osztály *(gondolkozik)* mit is csináljon? Ir egy mesét emlékezhől a füzetbe *(utánozzák a foglalkozást).*

SÁRI: Pali tanítóbácsi, én nem tudok mesét írni. Mondjon maga egy mesét!

TÖBBEN: Mondjon maga egy mesét. Mondj Pali mesét *(felugrálnak, köréje gyűlnek)*. Oh mond kedves, jó Pali egy szép, de szép mesét. Te tudsz nagyon sok mesét.

PALI: Igen ám, de most iskolásdit játszunk.

LACI: Eppen azért mesélj. Most te vagy a tanítóbácsi, köteles vagy minket mesével mulattatni.

PALI: Hát csakugyan meséljek?

LACI: Mesélj bizony. Ül ide közénk és kezd csak el! Mi mindnyájan egy száj és egy fül leszünk, ugy hallgatunk tégedet.

PALI: *(letelepszik közéjük és elkezdi)* Hát... hol volt, hol nem volt, heted-hét országon és az operenciás tengeren is túl, a csokoládé sziklájú kása hegyen is túl...

SÁRI: *(kezét összecsapja)* Juj be szép!

JÓZSI: *(rárivall)* Hallgass, hiszen ez még csak a kezdete. Folytasd Pali!

PALI: *(jó mesélő modorban folytatja)*... mondom, még azon is túl, volt egy szép, nagy ország. Mit gondoltok, hogy hívták? Azt bizony Gyermekországnak hívták.

MINDNYÁJAN: *(tetszően)* Tyűűű!

PALI: Azt is megmondom, hogy miért hívták Gyermekországnak. Azt csak azért, mert annak a királya a legszebb, legokosabb és legjobb szívű gyermek volt a világon. De nemcsak ő volt ott gyermek, hanem — mit is mondjak — ott mindenki gyermek volt.

KATÓ: Hát kik voltak a bácsik, meg a nénik?

PALI: *(kissé gondolkodva)* Azok is gyermekek voltak. *(Folytatja)* Az úgy történt, hogy Tündérország szépséges királynője azt kérdezi kicsi tündérfiától: Édes fiam, te most mért nem játszol a tündérekkel, miért szomorkodol? A tündérfiú azt felelte: Édes jó tündér anyám, nincs kedvem játszani. Miért nincs kedved játszani, amikor szebbnél-szebb játékaid vannak és minden kívánságot teljesíti a te jó tündér anyád? Azért nincs kedvem játszani — mondja a tündérfiú — mert nincs nekem gyermek-pajtásom. Én szeretnék sok-sok gyermeket összegyűjteni, azokkal játszani és azoknak királya lenni! A tündérr királynő elkacagja magát és azt mondja: Jól van édes fiam, úgy lesz, amint te kívánod és össze-visszacsókolta tündérfiát *(kissé elhallgat).*

JÓSKA: Aztán mi történt tovább?

PALI: A tündérr királynő kihirdette heted-hét ország ellen, hogy tündérfiának játszópajtásokra van szüksége s ki akar játszópajtása lenni? Bezzeg minden fiú és leányka jelentkezett és a tündérek táltos paripákon alig győzték a sok gyermeket összehordani a tündérpalotába. Minden gyermek látni akart mindent és minden ennivalót mindjárt megkóstolni. (A csintalanabbak fára akartak mászni, hogy levegyék a madárfészkeket, a tündérek azonban megmagyarázták a gyerekeknek, hogy ha rovarrevő madarak fészkeit és tojásait elrontják, a hasznos madarak kipusztulnak, a kártékony rovarok meg nagyon elszaporodnak.) Azután a gyerekeket rendre megmosdatták, megfésülték, adtak rájuk szép, új ruhákat; a fiúk kaptak csákót, dobót, sipót és még sokan kardot is. A kardosokból lettek Gyermekország katonái. Az ügyesebbeket megtették kapitánynak. A leányok kaptak gyönyörű, nagy babákat; hát még mi tömérdek enni valót! Akik aztán nem tudtak még olvasni, írni és számolni, a tündérek megtanították azokat. Így jött létre Gyermekország. A tündérfiúból Gyermekország királya lett és most a sok gyermek mind az ő játszópajtása, akiket szeret és akiknek ott nagyon jó dolguk van.

LACI: *(élénken)* Hát talán még most is megvan Gyermekország?

PALI: Meg bizony

TÖBBEN: Jaj de jó lehet ott. Menjünk mi is oda!

LACI: Igen ám, de hol van Gyermekország?

PALI: Minket is valami jó tündér elvisz, vagy legalább megmutatja, hogy merre van *(felállnak).*

KATÓ: Jaj én már alig várom, hogy ott legyünk!

TÖBBEN: Én is, én is. Mikor indulunk? *(Mozgolódnak.)*

2-ik jelenet.

(Voltak. Öreg juhász.)

JUHÁSZ: *(bunda a hátán, bot a kezében, pipa a szájában, jön lassan be)* Ne-te ne. Hát ugyan bizon mit csináltok fickók?

GYERMEKEK: *(kissé elnyújtva köszöntik, fiúk kalapjukat is megemelik)* Jó na-pot ki-vá-nóik!

JUHÁSZ: Nagyot nőjtek. Hanem hát hova készültök, hogy úgy neki indultatok?

JÓZSI: Gyermekországba juhász bácsi.

JUHÁSZ: Hova? Gyermekországba? Mán én ojan országról világon való életembe se hallottam. Ugy mondom, ahogy van — én igaz, nem vagyok okos ember — de hallottam Spanyolországról — —

LACI: Spanyolország juhász bácsi.

JUHÁSZ: *(várival)* Hallgass. Mondom hallottam Spanyolországról, ahol sok spanyol viasz van; azután Taliánországról, ahol terem a — vakaróni. A fiam, aki fogságba vót Taliánországba, még ett es ojan — vakarónit.

PALI: Makaróni, juhász bácsi.

JUHÁSZ: *(felpattan)* Hallgass tacsó. És még sok-sok országról tudok — én igaz, nem vagyok okos ember — de Gyermekországról soha, de sohasem hallottam. Hát az ugyan bizony micsoda ország?

PALI: Tündérország juhász bácsi.

JUHÁSZ: Ühüm. Most má értem. De hát ott mi van Gyermekországba?

LACI: Sok gyermek.

JUHÁSZ: *(gunyosan int a fejével.)* No abból van hál' Istennek jócskán itt es. *(hózzájuk)* Hát osztán tü mit akartok?

TÖBBEN: Oda szeretnénk menni.

JUHÁSZ: Azt meghiszem, de oda csak tündér vihet, én úgy hallottam a mesében. Gyalog es el lehet menni, de 7 pár vasbocskor szakad le a lábáról annak, aki oda akar menni, ojan messze van. Osztán tömérdek sárkánnyal, meg boszorkánnyal kell utközben csatázni, hát jól kösse fel a nadrágját, aki odaindul.

PALI: *(bátran)* Mi pedig odaindulunk holnap reggel.

JUHÁSZ: *(kissé gunyosan)* Jó utat, ahol sár nincs. *(kifelé menve, félhangosan)* Furcsa dolog. Hm. Én igaz, nem vagyok okos ember, de — — *(kilép).*

MINDNYÁJAN: *(telkesen éneklük az első éneket, az énekeket valamilyen hangszerrel kísérni kell).*

Gyermekország csodaország,
Vajjon merre van?
Ott lehetne játszodozni
Vigan, boldogan.
(Napkeletkor útra szállunk,
Messze elmegyünk:
Kis pajtások aki bátor
Az tartsen velünk!)

(Utána indulószertlen, még lelkesebben éneklük a második éneket. Körben lépkednek a dalra, kezeikkel gyengén tapsolnak.)

Megyünk, megyünk, megyünk
Mindannyian megyünk,
Hegyen-völgyön, tengereken,
Semmitől sem félünk.
Jöjjetek, üljetek, húsfa árnyékába,
Egyet alszunk s aztán megyünk
A csodaországba.

(Letelepednek a fa alá, mindenik elnyújtózkodik, vagy felkényösköl. Kissé hallgatnak, aztán halkán dúdolják az első énekből; »Napkeletkor útra szállunk«

stb. Egy ideig mindenik bóbiskol, mig végre lehanyatlik a feje mindeniknek és édesdeden, mosolyogva elalussznak.)

3-ik jelenet.

(Voltak. Tündér.)

(Bejön, megáll az alvó gyermekekhez közel és a gyermekeket nézve éneklí)

TÜNDÉR:

Tündér ujjaimmal
Megérintem őket,
Álmodjanak káprázatos,
Gyönyörű meséket.

(Amint élénekelte, föléjük hajol, gyöngéden megsimogatja arcukat, majd lassan, kifelé hátrálva éneklí)

Kis fucskák,
Gyermekország
Nagyon messze van.
Álomszárnyon menjetek el,
Most mindannyian.

(Függöny legördül.)

II. Felvonás.

1-ső jelenet.

(Gyermekországot élőképben bemutatni. Gyermekország királya hátul, közepén ül emelvényen, díszes ruhában, fején fényes korona. Körülötte fiúk, leányok, tündér-ruhában. Leányoknak a haja ki van bontva, fejükön virágkoszorú. Mindeniknek van valami játék, vagy hangszer a kezében. A testőrök a szin sarkaiban állanak, kivont karddal, mozdulatlanul. Pálmák és virágfüzerek díszíték a színt. Az élőképet görögtűz világítsa meg. A csoportozat díszes és elrendezése fejezze ki a mesebeli állapotot. Élőkép után függöny legördül.)

2-ik jelenet.

(Voltak. Testőr.)

(Gyermekország királya trónon ül, előtte gyermek-sereg játszik. Leánykák körben forognak, fiúk sípolnak, trombitálnak. Testőrök színen nem láthatók. Egyik testőr gyorsan bejön, katonásan megáll, tiszteleg és jelenti a királynak.)

TESTŐR: Felsőges gyermekkirályom, jelentem alázatosan, jövények érkeztek Gyermekország kapujához és bebocsátást kérnek felségedtől.

KIRÁLY: Jól van vitéz kapitányom, vezesd ide a jövényeket. Bizonyára gyermekek, akik Gyermekországba vágytak. *(Testőr tiszteleg és kimegy.)*

3-ik jelenet.

(Voltak. Pali és társai.)

(Beállítanak Pali és társai. Bámészkodnak egy ideig. A gyermek-sereg kíváncsian visszabámulja őket, a király bátorítólag hozzájuk szól)

KIRÁLY: Gyertek csak, gyertek közelebb, jó gyermekek és mondjátok meg, hogy mi járátban vagytok?

PALI: *(előlép és meghajlja magát)* Légy üdvözölve Gyermekország kedves királya. Hired már eljutott mindenhová, ahol gyermek van és ahol gyermekmesét mondanak. Vágyik látni tégedet minden gyermek és veled lenni a boldog országban. Kérlek, fogadj szeretettel, mert vágyunk minket is ide vezetted. *(Ismét meghajol és vele a társai is.)*

KIRÁLY: *(fölkel)* Gyermekország a tietek is. Maradjatok itt mindvégig és örvendeztetek velünk. *(A gyermekesereghez)* Ti is fogadjátok új pajtásaitokat szeretettel és vigszággal s lássátok el őket minden jóval. *(Egyenkint megöleli és megcsókolja őket.)*

GYERMEKESEREG: *(énekl)*

1.

Kis pajtások ide-idejőjjetek,
Almát, diót, cukros fűgét szedjétek!
Minden van itt, ami szemnek, szájnak kell,
Kis pajtások, soha ne menjétek el!

(Beveszik a jövevényeket is és a dalra pirosával csárdást táncolnak.)

2.

Zene-bona, zene-bona, muzsika,
Vidám élet van itt Gyermekországba!
Minden van itt, ami szemnek, szájnak kell,
Kis pajtások, soha ne menjétek el!

(Függöny legördül.)

(Folyt. köv.)

Költevények tárgyalása az elemi népiskolákban.

A költemény tárgyalásának célja az, hogy a gyermekeket bevezessük azon gondolatkörbe, mely gondolatkörben az író költeménye született, amely érzelmeket annak megírásakor érzett s megértessük annak tartalmát. Ezen írói érzelem világába való bevezetés többféle módon történik, s ez a tanító egyéni ségétől függ.

Mindenesetre másképpen történik az alsóbb osztályokban az I., II., III-ik és más módon a felsőbb, a IV., V., VI-ik osztályokban, de a főcél az, hogy minden gyermek megértse azon költemény egyes kifejezését, melyet tanul s a tárgy tartalmát tisztán és világosan lássa lelki szemei előtt. A szükséges érzelmek kellő erővel domborodjanak ki, vagy az esetleges tanulságok levonása megfelelőképen rögzitessék meg a gyermek lelkében.

És hogy mely módszer segítségével adhatjuk át a gyermekeknek a legkönnyebben és a legérthetőbben, igen sok vitára adott alkalmat s a számottevő pedagógusaink ma is vitatkoznak felette.

A legjobb és legelfogadhatóbb módszer, melyet mindnyájunknak követni kell, minden osztályban ki, vétel nélkül, legyen az bárminemű olvasmány is, az hogy befejezett gondolatkörök alapján adjuk át az ismereteket. Az alsóbb osztályokban legfennebb egy

pár szóval hívjuk fel a gyermek figyelmét az olvasmány és vers közötti különbségre. Ahol egy pár igen eltérő szórend fordul elő, a gyermek szinte maga érz, hogy nem a rendes köznyelven használt beszédforma ez. A különböző fordított szórend azért szükséges, hogy hangsúly és az érzelmek kellő nyomatékossága annál jobban kitűnjék. A felsőbb osztályokban, V–VI-ik, már a kötött és kötetlen írásművek részletesebb ismertetése (rim, ritmus szabályos változása). A stilisztikai elemeknek használatosabb formái (hasonlat stb.).

A költemények tartalmának ismeretei, költői kifejezései a következő módon tárgyalandó. Egy pár szóval, nem valami hosszú beszéddel, a gyermekek iránt felébresszük annak a költeménynek a szépségét, megemlítve íróját s annak egy pár mozzanatosabb élettörténetét. Szóval érdekesen, tisztán, érthetően föl-keltjük a gyermek lelkében azokat az érzelmeket, melyek a költemény tárgyalásához szükségesek. Bevezetjük a gyermeket abba a gondolatkörbe, mely a költemény megértését könnyíti.

A tanító a költeményt tisztán, érthetően, a kellő hangsúlyozással elolvassa, ameddig az a tanulók értelmi színvonalától függ.

Olvastat a gyermekekkel és pedig a jobbakkal gondolatkörönként. Egy ilyen gondolatkörben előforduló ismeretlen szavak, gondolatok kifejezését oly formán világítja, ismerteti meg, hogy megkérdi az osztálytól, melyik érti ezt a kifejezést, vagy hallottatok-e már ilyen kifejezést valahol s ha egyáltalában nem hallottak, vagy ha hallottak, de nézeteik téves, nem oda illők, kiigazítja. Ha konkrét dolgot jelent, magát a tárgyat mutatja, ha elvont gondolatot fejez ki, akkor egy hasonló jelentésű szóval cseréli föl s magyarázza meg, vagy pedig az életből vett helyzet segítségével derít az ismeretlen fogalomra világosságot.

Ha így végig tárgyalta, olvastatja előbb a jobbakkal, azután a gyengébbekkel. Ezek megtörténte után egy pár kérdéssel számon kéri az olvasmány tartalmát, részint azért, hogy lássa: mennyire értették meg a körülményt, részint a figyelmellenség elkerülése végett. A költeményt aztán könyv nélkül is végig tanítjuk.

Ha idő még van s nincs kimerítve a gyermek figyelőképessége, adhatunk a tanított tárgy körében stilisztikai és nyelvtani magyarázatokat, de csak a felsőbb osztályokban.

Tg.-Jiu.

Moldován János.

Liszt Ferenc gyermekkora.*)

Írta: Papp Viktor.

Azon az éjszakán, mikor a hallhatatlan magyar Liszt Ferenc, született — amint mondják — üstökös jelent meg az égen.

* Elmult százados idők nagy tehetségeiről való megemlékezés lelemelően napirendes lévén, a »Színház és Társaság«, ezen kedves kulturlap vezércikkét közöljük lapunk olvasóival, kártyáinkkal, kiknek igen nagy része zenész és zenekedvelő.

Liszt gyenge, beteges gyermek volt. A törékeny szervezett, sápaft fiucskaért sokat aggódtak szülei. A gyermek gyakran szenvedett merevgörcsben s olyan fokban, hogy atyja naplója szerint hároméves korában már a koporsót is meghozatták számára. Ez a betegség csaknem hatéves koráig kizozta, mikor a gyermek egyszerre erősödni kezdett s tízéves korára nyulánk, elég erős fluvá nőtt.

Liszt vidám, engedelmes, kedves fiucska volt. Anyját igen szerette, mindig a szoknyáján ült; apját pedig respektálta. Mivel a községben nem volt iskola, irni, olvasni és számolni a falusi káplán tanította. Ez a tanulás természetesen nem valami sikeres volt s jellemző, hogy előbb tudott kottázni, mint irni. Mikor kérdezték tőle, mi akar lenni, így válaszolt:

— Egy ilyen! — s a zongora felett álló Beethoven képre mutatott.

A falubeli templomi énekek, cigánymelodiák s édesatyja zenélése volt első muzsikája. Bizonyára Haydn és Hummel is játszott Liszték házában s ezek a hangok feledhetetlenül vésődtek be a zene iránt mohó fülű gyermek emlékezetébe. Egy alkalommal, mikor atyja Ries cisz-moll koncert-jét játszotta, a gyermek figyelni kezd, mind közelebb huzódik a zongorához, élénktüzű tekintete elárulja, hogy a zenedarab minden hangja átsugárzik, átfut rajta. Átszellemülten fut ki a szobából, ki a kertbe s mikor este visszakérült a lakrásba, apja elé áll s hibátlanul éienekli a koncert témáját. Atyja csodálkozó örömmel hallgatta az alig hat esztendő gyermekét s elhatározta, hogy tanítani fogja. Nem sokáig lehetett azonban tanárja. A gyermek olyan gyorsan haladt, hogy egy-két év alatt apja és baráti köre éretnak látták a nyilvános szereplésre is.

A kilenc esztendő fia Sopronban lépett fel először nyilvánosan és pedig — mint életében talán ezerszer is — mindjárt az első alkalommal: jótékony célra. A hangversenyt egy báró Braun nevű vak muzsikus javára rendezték. Hummelnek és Riesnek koncertjét játszotta és improvizált. A közönség megbüvölve állott a »zenei rejtély« előtt. A műpártoló Esterházy herceg ott a hangversenyen összeölelte s ötven aranyat csusztatott piczi kezébe. Néhány hónap mulva az Esterházyak kismartoni kastélyában mutatták be a csodagyermeket meghívott, előkelő, műértő közönségnek. Fellépésével első sikerét tetőzte s vele együtt apját is ünnepelte a hercegi udvar. A kis művész a hercegtől pompás nemzeti díszruhát kapott ajándékba.

Sikere a pozsonyi hangversenyen nagyobbodott. Az Esterházy-palotában, 1820 november 26-án volt ez a hangverseny. Pozsony város, mely zeneileg mindig jelentős kulturfokon állott, akkoriban politikai és társadalmi szempontból Magyarország központja volt. Zeneszerető, műpártoló, előkelő izlésű közönsége mindig megbecsülte a művészetet s abban az időben egy pozsonyi siker országos sikert jelentett. Országgyűlés idejére esett a hangverseny s a nemesség színe-java ünnepelte az »új magyar művészt«. A kilencéves Liszt egy csapásra győzött. A siker oly nagy volt, hogy

nyomban a hangversenyen öt lelkes magyar mágna: Szapáry, Amadé, Apponyi, Esterházy Mihály és Erdődy 600 forintos évi ösztöndíjat adott össze Liszt további kiképzetésére. Erről a hangversenyről a »Städtische Pressburger Zeit.« nov. 28-iki számában H. Klein prof. Erkel tanítója ezt írja: »Mult vasárnap, e hó 26-án, a déli órákban a kilencéves Liszt Ferencnek szerencséje volt az itteni magas nemesség és több műbarát színe előtt Esterházy Mihály herceg palotájában magát produkálni. A művésznak kivételes készsége, épen úgy, mint a legnehezebb daraboknak gyors leolvasása, mert mindent, amit elébe adtak, első látásra lejátszott — általános csodálkozást keltett és a legnagyobb várákozásra jogosít«. Ez a pár sor azért nevezetes, mert Liszt Ferencről az első nyomatás.

Öszinte, magyar szízzel adott magyar pénz volt az az alap, amely Liszt röptét segítette. Művészzelkü atyja, érezve gyermekében a kiművelésre kínálkozó kincset, otthagya állását, értékesítette ingóságait s felköltözött fiával Bécsbe, a magasabb zenei műveltségnek nagyszerű városába. Apja először Hummellel, aki akkor Wiemarban udvari karmester volt, akarta taníttatni a fiut. De az anyagiás Hummel óránként egy aranyat kért, amit az apa anyagi helyzete nem birt meg. Így esett Bécsre a választás. Czerny Károly, Beethoven híres tanítványa, vállalta a gyermek tanítását. És pedig — örök dicsőségére — ingyen. Előbb úgy egyeztek meg, hogy óránként egy forint lesz a leckepez, de mikor az apa tizenkét leckeóra után át akarta adni Czernynek a pénzt, — a mester nem fogadta el s azt mondta, boldog, hogy ilyen tehetséget oktathat. Czerny Károly Bécsben a legkeresettebb zeneoktató volt. Tizenöt éves korától adott zeneleckéket s olyan tanítványok kerültek ki keze alól, mint Thalberg, Döhler, Jaell, Kullak. Czerny pedagógiai nagyságát legjobban mutatja, hogy tanulmányait, etűdjeit ma is használja a világ valamennyi zeneiskolája. Meg is tanult Liszt Czernytől mindent és pedig olyan bámulatos gyorsan, hogy mestere önéletírásában ezt mondja róla: »Sohasem volt olyan talen-tumos, szorgalmas és buzgó tanítványom, mint Liszt«. Technikában játszva érte el az akkori időkben elérhető legmagasabb fokot. De szelleme ezzel nem elégedett meg. A zene elméleti tudományában is rendkívüli ismeretekre tett szert. Elméletre, harmonizálásra, ellenpontra és vezérkönyvolvasásra az akkor már hetvenéves, híres udvari karnagy, Salieri tanította.

Czernytől Liszt másfél évig tanult. Ezalatt az idő alatt Bécsben két hangversenyt adott a »kis Herkules«, amint a Bécsiek nevezték. Olyan sikerral, hogy a császárváros minden zeneértőjét meghódította. Ez pedig akkor világsikert jelentett. Első hangversenyét 1822 december 1-én adta, amelyen Hummel a-moll koncertjét játszotta, azután improvizált. Ezzel a hangversennyel indult Lisztnek, mint zongoraművésznak európai neve. A hangversenyen megjelent Beethoven is, aki különben sohasem járt koncertekre. Liszt hire azonban kicsalta elvonultságából az öregedő titánt s

elment meghallgatni a »csodagyermeket«, pedig nem szerette a zenei koránérett gyümölcsöket. A mesterek mestere annyira fellelkessedett Liszt játéknán, hogy Schindlertől, kedves barátjától vezetve, a dobogóhoz ment s a közönség előtt homlokon csókolta a kis Ferencet. A művészet lovagjává ilyen csókkal tított vitéznek csak győznie lehetett. Sok csókot kapott Liszt életében, de mind között erre a csókra volt a legbálszkebb.

A kis Lisztnek és a legnagyobb zenetitanának még egy találkozásáról tudunk. Ennek ideje a két bécsi koncert koncert közé esett és Liszt szavai szerint így folyt le:

»Tizenegy éves lehettem, amikor nagyszerű mesterem Czerny Károly, elvitt Beethovenhez. Előzőleg sokat beszélt neki rólam és többször kérte, hogy hallgassa meg játékomat. Beethoven a csodagyerekek iránt nagy ellenszenvet érzett és Czerny kérésének sokáig állt ellen. Végre engedett Czerny rábeszélésének és ilyesfélét mondott:

— Isten neki! Hát hozza el a csirkefogót.

Délelőtt 10 órakor léptünk be Beethovennek »Schwartzpanierhaus«-beli kis, kétszobás lakásába. Én egy kissé remegtem. Czerny bátorítgatott. Beethoven hosszú, keskeny asztal mellett, az ablak előtt dolgozott. Sötét pillantást vetett ránk, Czernyhez pár szót szólt, majd elhallgatott. Ekkor jó tanítóm intett, hogy üljek a zongorához. Először Riesnek egy rövid kompozícióját játszottam. Amint befejeztem, Beethoven azt kérdezte, Bachnak valamelyik fugáját tudom-e játszani? Én a Wohltemperiertes Klavier«-ből a c-moll fugát választottam.

— Tudnád-e ezt a fugát rögtön más hangnembe trasponálni? — kérdezte a Mester. Szerencsémre sikerült. Utána, amint felnéztem, láttam, hogy a mester sötét tekintete megenyhült, szeliden nevetett egyet, egész közel jött, hozzám hajolt, kezét fejemre tette és hajamat megsimogatta.

— Ördögi fickó, kis csirkefogó... — mormogta.

Egyszerre bátorság szállt meg és merészen kérdeztem:

— Szabad valamit játszanom a Mestertől is?

Beethoven mosolyogva intett s én a C-dur zongoraverseny első tételét játszottam. Amint vége volt, Beethoven mindkét kezemet megfogta, homlokomat megcsókolta és szeliden így szólt:

— Eredj! Boldog vagy! Mert sok embert fogsz megörvendeztetni és felvidítani! Nincs ennél szebb és jobb érzés«.

HIREK.

Előfizetési felhívás! Mindazon előfizetőink, kik múlt évi hátralékaikat, többszöri felszólításunk dacára sem fizették meg, sziveskedjenek 8 nap alatt beküldeni, hogy a nagyobb kellemetlenséget mindkét részről elkerülhessük.

Értékes előindulás. Az Erdélyi Gazdasági Egyesület, mint az »Erdélyi Gazda« c. hivatalos lapjában olvassuk, nagyértékű mozgalmat szervez: a gyógynövények gyűjtése és értékesítése érdekében. Ha számbavesszük, mennyi sok ezer leu értékű fű, virág hervad el, amelyeknek az utmutatás szerinti összegyűjtésével ezen összegeket mind megnyerhetnők: csak üdvözlünk kell az E. G. E.-et nagy horderejű actiójáért. Felhívjuk ezen szervezkedésre kartársaink figyelmét azzal, hogy aki további érdeklődéssel van ezen ügy iránt, részletes információért E. G. E. titkári hivatalához Cluj, Attila-u. 10. sz. forduljon.

Külföldi táviratok díja. A külföldre szóló táviratok díját legujabban a következőképpen állapították meg: Magyarország, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Lengyelországba szóló táviratok díja minden szóért 6 leu 50 bani; Ausztria, Németország és Olaszországba szóló táviratok szódíja: 8 leu 75 bani; a Franciaországba küldendő táviratok szavankénti díja: 11 leu 20 bani.

Bezárták az egyetemeket. A közoktatásügyi miniszter a karácsony után megújult zsidóellenes tüntetések miatt az összes egyetemet, azok minden fakultását, bizonytalan időre, bezáratta.

A bukaresti Erdélyi Segély Iroda minden ügyben utbaigazítást, munkás elhelyezésekben segédkeztetést nyújt. Az iroda Tőkés Ernő ref. esperes vezetése alatt a Str. Caragiale 15. sz. a. működik.

Madách, Gárdonyi mauzeolum. Madách Imre születése 100 éves évfordulóján Alsósztrégován (Nógrádm.) tartott ünnepség során a tótföldi magyarság kimondotta, hogy Madách sírját mauzeolummal jelöli meg s e végett a gyűjtési mozgalmat kiterjesztik mindazon országokra, ahol magyarok laknak. Ugyancsak mauzeolummal jelölik meg az egriek Gárdonyi Géza, a múlt év végén elhunyt jeles magyar író sírját is, amely célra 2 millió korona gyűjtését vették tervbe.

Nem mi írjuk, csupán közöljük két egyházi lap nyomán az alábbi esetet. »Megdöböntő könnyelműség.« Az »Ellenzék f. évi 8-ik számában Dr. Árkosy Jenőnek egy bocsánatkérő nyilatkozata jelent meg, melyben a bukaresti esperesnek kiutalt 40,000 leu előlegről az Egyházi-Figyelőben irt állításait visszavonja. Nekünk semmi közünk sincs egy más egyház dolgaihoz — írja az Evangélikus Néplap — miután azonban Tőkés volt az, aki a bukaresti magyarság példás egyetértését megbontotta s a békét feldulta, mi is furcsának találjuk, hogy egy olyan teljesen felesleges ember eltartására a ref. egyházkerület oly horribilis áldozatot hoz. Az ó-romániai egyházmegyében ugyanis összesen 5 egyházközség van s ezek közül is egyet csak most állítottak vissza (Galac). Az öt közül csak a bukaresti anyaegyházközség és ebben a tagok többsége evangélikus. A többiben levita-tanító tölti be a lelkészi állást. Az esperes ezt az 5 egyházközséget adminisztrálja. Parochiája nincs, lelkészi funkciót nem végez (bizonyára tanítóit sem, szerk.) s ennek dacára 72 ezer leu évi fizetést huz a kerületől. (1922-ben ennyit huzott!) Régebben a mindenkori bukaresti pap látta el ezt a

munkát is, melyet most az esperes végez, most azonban külön esperes kell, mert a kerületnek sok a pénz és a szegény tanítók éheznek. Pedig a bukaresti pap bizonyosan most is elvégezné azt a munkát, amibe elődei nem haltak bele, azonban mi lenne Tökéssel, kinek a nagy világon e kívül nincsen számára hely! » A minket támadó urakat kérjük, szóljanak ezen ügghöz helyettünk. Mondják el véleményüket.

Tagválasztás. A *Kisfaludi Társaság* irodalmi társaság legutóbbi ülésén az elhunyt *Gárdonyi Géza* helyébe: *Ravasz László* budapesti ref. püspököt; *Kiss József* költő helyére: *Sik Sándor* kegyesrendi tanár és költőt; *Szilágyi Áron* tudós helyére: *Horváth János* irodalom-történelírót; *Heinrich Gusztáv* helyére: *Pintér Jenő* tankerületi főigazgatót választották meg, míg a *Hójhly* Zsoltnak a helyét *kegyeleltől* nem töltötték be. A társaság levelező tagjául *Gragger Róbert* magyar tudóst választották meg, aki jelenleg a berlini egyetem tanára és azzal szerzett elévülhetetlen érdemet, hogy egy németországi kolostor levéltárában nem régen felfedezte a „*Máriasiralom*” című magyar nyelvemléket, amely a »Halottbeszéd és könyörgés« után a legrégebb magyar nyelvemlék.

Meghalt Röntgen A sebészetnek utolérhetetlen szolgálatot tett *Röntgen* Vilmos német tudós, az X sugarak feltalálója, aki most 78 éves korában *Münchenben* meghalt. Nevét a halhatatlanok közé már életében beírta az átható sugarak feltalálásával.

A tanterv magyar fordítása.

XX.

3. Szorgyakorlatok.

I—II. osztály.

Olyan gyakorlatok, melyek a padban végezhetők. A padban állva, lendülés hátra, háttal az írólapra támaszkodva.

III—IV. osztály.

A magasugrásnál átugrandó magasság 10—20 cm, átugrandó távolság 50—100 cm.

Fellépések és felugrások, a leugrások egyszerű kar- és lábgyakorlatokkal.

Függőállások az első fokon és ezekből nyújtott függések.

Rézsutós létrán járások az 5. fokig. Függőállások az alsó oldalon, ugrások függésekbe.

Gyakorlatok a gyűrűhintán. Felállások és járások a lebegőfán, valamint dülés és ugrás fekvő támaszokba.

V—VI. osztály.

Magasugrás kötélén 20—50 cm., az átugrandó távolság 100—150 cm. Gyakorlatok a függélyes és rézsutós létrán. Függőálláscserék az 5. fokon. Gyakorlatok és lengések a gyűrűhintán. Szökdelés, szaladás és reptetés a körhintán. Kar- és lábgyakorlatok

fekvő támaszokban a lebegőfán. Felállások és járások megszokással a lebegőfán.

Szökdelések helyben a lengőkötélen. Átszaladások és átugrások a lengőkötélen.

4. Játékok

Fordította: **Buna Anna**, nagygalambfalvi ref. tanítónő.

Szerkesztői üzenetek.

V. J. Típar. Aki a román nyelvet szóban és írásban kifogástalanul bírja, leghelyesebben cselekszik, ha az oklevél kiegészítő vizsgák helyett, román nyelven tanképesítő vizsgát tesz s ezzel véglegesen elintézte a tanfolyamokra való további kirendelését s más időközönkénti vizsgák tevésének ügyét. Az ezen tanképesítő vizsga letévése iránti kérését, a kultur miniszterhez címezve, adja be annál a tanítóképzede igazgatóságánál, ahol képesítőzni kíván; csatolja kéréséhez a jelenlegi oklevele közjegyzőileg hitelesített fordítását, születési anyakönyvi kivonatát, kinevezési okmánya másolatát és jelenlegi állomáshelyéről szolgálati bizonyítványát. A további részletekről az illető képző igazgatója szóval bővebben fogja tájékoztatni, akinél való bemutatkozása és előleges tájékozódó tárgyalása multhatatlanul szükséges.

B. A. és Trnai Bacău. Hogy Önöket a bacăui tanítóképző igazgatója mely címen és jognál fogva rendel be tudtokon kívül a vezetése alatt álló tanítóképzőhöz a román nyelv megtanulása végett hat hónapra: igazán nem tudom megérteni. Önöknek s nekünk mindnyájunknak, állami tanítóknak közvetlenül rendelkező hatóságunk: a *tanfelügyelő*. Az ő megkerülésével küldött rendeletet vissza kellett volna küldeni, hogy az ő útján tegyen bárki is intézkedést, mert a tanítók összes jogait ő hivatott megvédeni s viszont összes kötelességeire nézve rendelkezni ő az illetékes. Illetményeik ügyét, hogy a tanfelügyelőjük most hogy állítja be a Stat-ba, ez a rendelet szellemétől és ő tőle függ. Ertekezzenek mindenesetre sürgősen vele és kérjék egész fizetésükkkel való szabadságolásukat. Ami az újabb kiegészítő vizsga tételét illeti, azt otthon is megkapták volna, mert mindenki számára el van rendelve annak letétele. Ugyan ennek elejtése érdekében már előbb kérvényt adtunk be a miniszteriumhoz, még választ rá nem nyertünk. Az ilyen és ehhez hasonló körülményeink is indokolják egy tanítói kongresszus tartását és az összes magyar nyelvű iskolák tanítóinak egy testületbe való összekapcsolódását. E felett gondolkozzanak Önök és az otthon levő kartársak egyaránt.

Könyvnyomda R. t. Odorheiu.

Kiegészítő tanítói vizsgák
tankönyvei kaphatók: a „*Minerva*” Rész-
vény-Társaságnál Cluj.